

UVODNIK LEADING ARTICLE

SLOVENSKE BABICE PRED NOVIMI IZZIVI

SLOVENIAN MIDWIVES FACING NEW CHALLENGES

Babištvo predstavlja pomemben delež v zdravstvenem sistemu, predvsem v zdravstvenem varstvu žensk in otrok. Babice se doma in v tujini vsakodnevno srečujemo z novimi izzivi, novimi dognanji, ki jih je potrebno vključiti v delo, da omogočamo varno, strokovno in ženskam prijazno skrb.

Definicija poklica babice, ki jo je leta 1992 potrdila tudi Svetovna zdravstvena organizacija, predpostavlja, da je babica oseba, ki je uspešno zaključila predpisane študijske obveznosti ter s tem pridobila kvalifikacije in dovoljenje za opravljanje del in nalog na področju babištva, kar obsega babiško nego ženske med normalno nosečnostjo, porodom in v poporodnem obdobju ter babiško nego novorojenčka in dojenčka. Vse to vključuje preventivo, odkrivanje patoloških stanj matere in otroka ter zagotavljanje medicinske pomoči in izvajanje prve pomoči v odsotnosti zdravnika. Babica je sodelavka porodničarja pri obravnavi nepravilnosti in pri porodniških operacijah. Babica ima pomembno vlogo pri svetovanju in zdravstvenem izobraževanju ne le zdravih in bolnih varovank, temveč tudi družin ter širših družbenih skupnosti. Njeno delo vključuje prenatalno vzgojo, pripravo na odgovorno starševstvo in posega tudi na določena področja ginekologije, načrtovanja družine in babiške nege otroka.

Iz definicije je razvidno, da so delovišča babic zelo raznolika, toda največ slovenskih babic najdemo v obporodni skrbi za žensko in novorojenčka in le majhen delež v predporodnem in poporodnem varstvu. Razlogov za to je veliko, med najpomembnejšimi je ukinitvev babiške šole in posledično pomanjkanje babic v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Danes (spet) vemo, kako pomembna je vloga babic v vodenju zdravih nosečnosti, kjer ni prisotnih dejavnikov tveganja. Za vzor so nam lahko evropske države (Švedska, Danska, Nizozemska, Velika Britanija), kjer je takšna kontinuirana skrb za žensko v vseh treh obdobjih že tradicionalna in prinaša dobre perinatalne izide: manj carskih rezov, izhodnih porodniških operacij, pospeševanih porodov, prerezov presredka in poškodb porodnih poti. Študije številnih babic iz zgoraj omenjenih evropskih držav so vse to dokazale. Vse bolj pomemben in aktualen kazalnik kakovosti v obporodnem varstvu pa je zadovoljstvo žensk. Le-to je v skupini, kjer za nosečnice, otročnice in porodnice skrbijo babice, višje kot v skupini žensk, za katere skrbijo splošni zdravniki ali ginekologi.

Čeprav imamo v Sloveniji razvito mrežo štirinajstih porodnišnic z zagotovljeno strokovno oskrbo, se med uporabnicami naših storitev (nosečnicami) in strokovno javnostjo vse pogostejše pojavlja vprašanje o porodu na domu kot pravici ženske do izbire kraja poroda. Nosečnice se za tako obliko poroda obračajo celo na babice iz tujine, najpogostejše na babice iz Avstrije, ki imajo za to potrebno licenco v svoji državi, saj avstrijska zdravstvena zakonodaja to dovoljuje. Nekaj naših nosečnic se celo odloča za porod v tujini, saj, po njihovem mnenju, ne moremo ustreči vsem njihovim željam glede poroda.

Slovenska strokovna javnost, babiška in zdravniška, se do poroda na domu še nista opredelili; porod na domu v zakonodaji izrecno ni prepovedan. Na pobudo Razširjenega strokovnega kolegija za ginekologijo in porodništvo pri Ministrstvu za zdravje in Sekcije medicinskih sester in babic Slovenije bomo oblikovali strokovni standard in kriterije za porod na domu. Na Nizozemskem, kjer imajo stoletno tradicijo porodov na domu in doma rodi skoraj 30 % nosečnic, so kriteriji sledeči: nosečnica brez prisotnih dejavnikov tveganja v osebni, družinski in porodniški anamnezi, prisotnost babice in dostopnost reševalnega vozila (največ 15 minut do najbližje porodnišnice). Temeljit izbor nosečnic, brez prisotnih dejavnikov tveganja, naredijo babice ob prvem pregledu v zgodnji nosečnosti.

Problem poroda na domu v Sloveniji ni enostaven, saj imamo v osnovnem zdravstvenem varstvu zelo malo babic, takih, ki bi bile večje poroda na domu - še manj.

In če že govorimo o sedanjosti, nam misli bežijo tudi v prihodnost. Izzivov in nalog na strokovnem področju je veliko. Veseli smo, da smo formalno začeli z registracijo zdravstvenih delavcev in podelitvijo pravih licenc za babiško nego. Končno bomo vedeli, koliko je babic in babičarjev v Sloveniji, kakšna delovišča zapolnjujejo na primarnem, sekundarnem in terciarnem nivoju zdravstvenega varstva. Lahko bomo izračunali, kakšne bodo kadrovske potrebe v naslednjih letih. Pričakujemo tudi prvo samostojno babiško prakso, kjer bodo babice opravljale svoje osnovno poslanstvo: skrb za zdrave ženske v času nosečnosti, poroda in v poporodnem obdobju. Ženska bo tako imela možnost izbire strokovnjaka, ki jo bo spremljal v najbolj občutljivejšem življenjskem obdobju. Pravica do izbire je tisto, kar slovenske ženske danes najbolj pogrešajo. Lahko rečemo, da bo željam in potrebam žensk

ob najboljši strokovni podpori babic najlažje zadoščeno. In nenazadnje, ležalne dobe v porodnišnicah bodo za zdrave otročnice in zdrave novorojenčke vse krajše, potrebno pa bo zagotoviti kakovostno in kontinuirano babiško skrb na domu.

Velik izziv bo priprava lastnega kodeksa etike, saj si danes pri oblikovanju etične države pomagamo s prevodom mednarodnega kodeksa etike za babice, ki ga je izdal International Confederation of Midwives (ICM). Ideja o oblikovanju je še zelo sveža, a odraz potreb v domačem okolju.

Še ene izredno zahtevne naloge smo se lotili - oblikovanja zakona o babištvu, v katerem bodo po vzoru evropskih držav, kjer so taki zakoni že v veljavi (Avstrija, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Velika Britanija, Italija, Belgija), opredeljeni različna delovišča, dela in naloge, kompetence babic in njihov položaj znotraj zdravstvenega sistema.

Vsekakor bo potrebno izboljšati tudi obporodno skrb, saj nam analize anket kažejo na nizko zadovoljstvo porodnic, kajti babica med porodom skrbi za več žensk hkrati. Največ očitkov in pripomb je zaradi nezmožnosti zagotoviti izbrano babico, osebo, ki bi jo nosečnica spoznala že v zgodnji nosečnosti. Problem je večplasten in izhaja že iz pomanjkanja babic na primarnem nivoju zdravstvenega varstva, ne le v porodnih sobah. Potrebno bo oblikovanje novega kadrovskega normativa za delo v porodnih sobah (stari normativ je 150 porodov na babico v enem letu), saj so danes babice z zdravimi in bolnimi nosečnicami preobremenjene. Toda to je šele začetek reševanja problema. Prihodnost vidimo, podobno kot v tujini, v oblikovanju več manjših porodnih centrov, kjer bodo nosečnice brez prisotnih dejavnikov tveganja rodile ob podpori babic.

ICM, ki združuje že 93 držav članic, je leta 1992 proglasil 5. maj za mednarodni dan babic. Moto letošnjega leta je ZDRAVE DRUŽINE - KLJUČ DO PRIHODNOSTI. Pri nastajanju zdravih družin imajo pomembno vlogo tudi babice, saj vplivajo na pozitivno izkušnjo poroda, podpirajo dojenje, širijo znanje o prehranjevanju, načrtovanju družine in učijo ženske o

lastnem telesu. Babiška skrb za ženske in njihove otroke je neprecenljivega pomena, saj pomeni vlaganje v družine in skupnost tako za sedanje kot za prihodnje generacije. Catherine Goullart, babica iz Haitija, je v svoji pesmi zapisala takole: »Vsak dan, ko pogledam svoje roke, se spomnim, da jih uporabljam za najboljše, kar znam: varne porode in podporo ženskam.« Poslanstvo babic je res veliko, kajti njihova skrb je osredinjena v nastajanje srečnih družin. Lahko rečemo, da so babice ključ do zdravih družin, zdravega naroda, zdrave prihodnosti.

Prihodnost slovenskih babic je tudi v mednarodnem sodelovanju. Od leta 1999 je Sekcija medicinskih sester in babic Slovenije stalna članica ICM in z vstopom Slovenije v Evropsko unijo leta 2004 tudi stalna članica European Midwives Association (EMA). Takšno povezovanje se krepi z aktivnim sodelovanjem, saj so bile ugledne gostje iz tujine prisotne že na več domačih strokovnih srečanjih. Strokovna srečanja predstavljajo neprecenljiv vir informacij iz teorije stroke, zdravstvene zakonodaje, z dokazi podprtega strokovnega dela, znanstvenoraziskovalnega dela in izobraževanja babic.

Med 1. in 5. junijem 2008 bo v Glasgowu potekal že 28. kongres ICM pod motom: Midwifery: worldwide commitment to women and newborns (Babištvo: vsesvetovna zavezanost ženskam in novorojenčkom). Babice s celega sveta bodo ponovno pokazale na pravice žensk, novorojenčkov in njihovih družin. Kot poklic z dolgoletno tradicijo bo babištvo dokazalo možnosti za sprejemanje novih izzivov ob upoštevanju družbenih in kulturnih razlik. Kongres ICM je mednarodni dogodek, kjer se srečujejo babice celega sveta in ustvarijo mrežo, v kateri si delijo izkušnje in znanja. Ta dogodek bo zelo pomemben tako za babice kot za ženske in novorojenčke celega sveta.

Na kongresu se bomo predstavili s tremi aktivnimi prispevki in plenarnim predavanjem. Čeprav predstavljamo majhno poklicno skupino in majhno evropsko državo, je delež slovenskih babic opazen tudi v mednarodni strokovni javnosti.

Anita Prelec, dipl. m. s., spec. porodniške zdravstvene nege
Podpredsednica Sekcije medicinskih sester in babic Slovenije
Predstavnica Slovenije v Evropskem združenju babic (EMA)
Predstavnica Slovenije v Svetu Mednarodne zveze babic (ICM)